

AFTALE: NATIONAL HANDLEPLAN MOD BØRN OG UNGES RYGNING

Rygning er den største enkeltstående årsag til sygdom og død i Danmark. Ca. 13.600 mennesker dør årligt som følge af rygning. Samtidig er rygningen meget skævt fordelt og dermed også den største enkeltfaktor, der skaber ulighed i sundhed i Danmark.

Børn og unge er særligt sårbare over for skadevirkningerne af tobak og andre nikotinprodukter. Samtidig er det som barn og ungt menneske, at langt de fleste rygere har fået skabt den nikotinafhængighed, som kan skade dem resten af livet.

Derfor er regeringen (Socialdemokratiet) og Venstre, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti og Alternativet enige om en massiv indsats i form af en samlet national handleplan med en bred vifte af initiativer rettet mod at stoppe og forebygge børn og unges rygning og nikotinafhængighed. Aftalepartierne konstaterer samtidig, at tobaksafgifterne forøges, og at der afsættes midler til kontrol med aldersgrænserne og til forsøg med rygestopkurser og rygestopmedicin til socialt udsatte som følge af finanslovsaftalen for 2020.

DEN STØRSTE TRUSSEL MOD FOLKESUNDHEDEN

Skadevirkningerne og udviklingen i rygning og nikotinafhængighed er alarmerende:

- Næsten hvert tredje dødsfald i Danmark kan relateres til rygning, og storrygere dør i gennemsnit 8-10 år tidligere end folk, der aldrig har røget.
- Rygning øger risikoen for en lang række alvorlige sygdomme fx lungekræft, kronisk obstruktiv lungesygdom (KOL) og hjertekarsygdom.
- Efter mange års fald, stiger antallet af unge rygere nu igen, så næsten hver tredje af de 16-24-årige i dag ryger dagligt eller lejlighedsvist.
- Andelen af unge, der ryger, er markant højere i Danmark sammenlignet med vores nordiske naboer
- Fire ud af fem rygere startede, før de blev 18 år.
- 72 pct. af rygere eller tidligere rygere, ville ikke ryge, hvis de skulle leve deres liv om.
- Rygning er den vigtigste årsag til ulighed i sundhed.
- Ca. 25 pct. af de 15-årige har prøvet e-cigaretter.
- Brug af e-cigaretter er sundhedsskadelig, afhængighedsskabende og øger sandsynligheden for senere at begynde at ryge.

INDSATSER I DEN NATIONALE HANDLEPLAN

1. TOBAK VÆK FRA DISKEN

I dag er det tilladt at vise tobaksprodukter og e-cigaretprodukter i tilknytning til betalingskasser. Der er ingen regler for placering af andre nikotinprodukter. Det betyder, at produkterne kan friste potentielle købere, selv om de ikke er gået ind i butikken for at købe dem.

TOBAK, E-CIGARETTER OG NIKOTINPRODUKTER SKAL IKKE FRISTE I BUTIKKERNE

Aftalepartierne er enige om, at børn og unge ikke skal kunne møde tobaksvarer, e-cigaretter og nikotinprodukter på salgssteder eller gennem anden promovering. Derfor indføres krav om, at alle tobaksvarer, e-cigaretter og nikotinprodukter skal være skjult på alle salgssteder, herunder på internettet, indtil en kunde konkret efterspørger dem. Dog opretholdes de nuværende undtagelser for fysiske butikker, der har specialiseret sig i hhv. salg af cigarer, piber og pibetobak og salg af e-cigaretter.

Det skal være op til forhandlerne selv, hvordan de vil skjule produkter – under disken, ved et forhæng eller låge m.v. – så længe løsningen effektivt sikrer, at produkterne er skjult mellem køb.

Aftalepartierne er endvidere enige om, at der ikke må skiltes med tobaksvarer, e-cigaretter og nikotinprodukter på udsalgsstederne, og at reglerne for skiltning med aldersgrænser skal vurderes, så det sikres, at disse skilte ikke i sig selv gør opmærksom på produkterne. I forlængelse heraf er aftalepartierne enige om, at prisoplysningerne kun må angives på neutrale lister, der ikke fremhæver nogle produkter, mærker eller priser frem for andre.

2. SKÆRPET REKLAMEFORBUD

Der er i dag forbud mod at reklamere for såvel tobaksprodukter som e-cigaretprodukter. Forbuddene omfatter ud over reklame i almindelighed bl.a. også uddeling af produkter og sponsorering. I forhold til tobaksprodukter gælder forbuddet imidlertid ikke indirekte reklame eller sponsorering, der fremmer salget af produktet uden at stille krav om at produktnavnet vises.

SKÆRPET REKLAMEFORBUD: FORBUD MOD PROMOVERING AF TOBAK, E-CIGARETTER OG NIKOTINPRODUKTER

Aftalepartierne er enige om at skærpe reklameforbuddet for tobaksprodukter, så det bliver lige så vidtgående som for e-cigaretter, samt at omfatte nikotinprodukter af et tilsvarende forbud. Dermed forbydes både direkte og indirekte reklame og sponsorering for tobaksvarer, e-cigaretter og nikotinprodukter. Det betyder fx, at enhver form for uddeling af tobaksvarer, e-cigaretter, nikotinprodukter m.v. forbydes, ligesom uddeling af kuponer bliver forbudt. Der stilles samme krav til internetbutikker som til fysiske butikker.

Aftalepartierne er enige om, at e-cigaretter ikke skal friste i gadebilledet. Aftalepartierne er derfor enige om at ophæve den nuværende ret for fysiske specialbutikker for e-cigaretter til at reklamere på salgsstedet og på facaden. Navnet på specialbutikken må dog fremgå i neutral udformning, og varerne på salgsstedet må placeres neutralt i butikken. Der må i praksis således ikke være elementer rundt om produkterne, som kan give en reklameeffekt, fx særlig belysning eller effekter, der på anden måde fremhæver produkterne.

3. NEUTRALE PAKKER

Der er i dag relativt omfattende krav til udformningen af pakker med cigaretter og rulletobak, herunder billedadvarsler, tekstadvarsler og angivelse af telefonnummer til Stoplinjen. Der er derudover krav til indholdet på den resterende del af pakken, som producenten kan udforme, således at produktet fx ikke må give indtryk af at være sundt eller gavnligt i forhold til andre produkter. På øvrige tobaksvarer og e-cigaretprodukter med nikotin er der krav om tekstadvarsler.

En række lande har indført standardisering af tobakspakker, især af pakker med cigaretter og rulletobak, således at det område, producenten i dag har til rådighed, også skal have et bestemt udseende – en baggrundsfarve påført tekst om mærke og variant med fastlagt skrift og placering. Formålet med standardiseringen er at undgå, at de forskellige

mærker og symboler tillægges særlige egenskaber eller knyttes til forbilleder m.v., som kan fremme deres tiltrækningskraft på børn og unge.

INGEN "SMARTE" PAKKER

Aftalepartierne er enige om at indføre standardiserede pakker for alle tobaksvarer og e-cigaretter m.v., undtagen cigarer, pibetobak og piber. Standardiseringen indføres hurtigst muligt, idet der dog gives rimelig tid til omstilling af produktionsapparat hos producenterne og afvikling af varelager hos forhandlerne. En tilsvarende proces blev anvendt ved den seneste ændring af pakkerne med bl.a. større billedadvarsler.

Standardiseringen indebærer, at producent- og produktnavn fremgår på en standardiseret måde, at logoer ikke må fremgå, og at emballagens farve m.v. standardiseres. Hvis Sundhedsstyrelsen vurderer det hensigtsmæssigt, kan den endvidere indebære yderligere sundhedsadvarsler særligt henvendt til unge. Sundheds- og ældreministeren fastsætter krav til standardiseringen af pakkerne, herunder farve, skifttype, placering af tekst m.v. og krav til øvrige elementer ved pakkerne.

STATUS PÅ NYE PRODUKTER

Aftalepartierne er enige om at evaluere indførelsen af standardiserede pakker efter to år – herunder med inddragelse af erfaringer fra tilsvarende standardiseringer i udlandet. På baggrund af evalueringen overvejes det, om standardiseringen skal udbredes til at omfatte flere produkter.

4. RØGFRI SKOLETID

Der er i dag forbudt at ryge på matriklerne på skoler, kostskoler, efterskoler, institutioner med udbud af treårige gymnasiale ungdomsuddannelser, opholdssteder og lign., der fortrinsvis har optaget børn og unge under 18 år. Desuden gælder, at alle institutioner skal udarbejde en rygepolitik, som blandt andet skal beskrive konsekvenser ved overtrædelse af rygepolitikken.

De lokale rygepolitikker kan indeholde mere vidtgående rygeregler, end der fremgår af rygeloven.

NATIONALE REGLER FOR RØGFRI SKOLETID I GRUNDSKOLEN

I grundskolen er der rygeforbud på skolens område. En lang række skoler er gået længere og har selv valgt at indføre røgfri skoletid, således at eleverne ikke må ryge i skoletiden – heller ikke, hvis de forlader skolens område.

Aftalepartierne er enige om, at skoleelever ikke skal konfronteres med rygning eller anden brug af tobaksvarer, e-cigaretter eller nikotinprodukter i løbet af skoledagen – hverken på skolens område eller fra deres skolekammerater uden for skolens område. Derfor indføres krav om røgfri skoletid for elever på alle grundskoler, kostskoler, efterskoler m.v., der har optag af børn og unge under 18 år. For elever på skoler med kosttilbud (efterskoler m.v.) vil kravet gælde selve skoletiden, mens det overlades til lokal beslutning at fastsætte evt. regler for rygning i elevernes fritid uden for skolen. Det vil, ligesom i dag, være op til skolerne at beskrive i rygepolitikken, hvilke konsekvenser det skal have at overtræde rygepolitikken.

Derudover opfordrer aftalepartierne til, at man lokalt træffer beslutning om at lade lærere og medarbejdere være omfattet af kravet.

NATIONALE REGLER FOR RØGFRI SKOLETID PÅ UNGDOMSUDDANNELSER

Det er i dag forbudt at ryge på skolens område på institutioner med udbud af treårige gymnasiale ungdomsuddannelser. Dette krav gælder ikke for øvrige ungdomsuddannelser m.v.

Aftalepartierne er enige om, at alle uddannelsesinstitutioner med ungdomsuddannelser m.v., der har optag af børn og unge under 18 år, fx erhvervsskoler og FGU-institutioner, skal omfattes af kravet om røgfri matrikel, som gymnasierne allerede er det i dag. Lærere, elever og andre må således ikke ryge på institutionernes område.

Aftalepartierne er desuden enige om at indføre røgfri skoletid for eleverne på ungdomsuddannelser m.v., der har optag af børn og unge under 18 år, således at eleverne ikke må ryge i skoletiden – heller ikke hvis de forlader skolens område.

Erfaringerne fra ungdomsuddannelser, der allerede har indført røgfri skoletid, viser, at den bedste effekt opnås med en kontinuerlig og involverende proces, hvor man blandt andet iværksætter initiativer, der kan erstatte de fællesskaber omkring rygning, som i dag findes på nogle skoler, og motivere de unge til rygestop. Det vil være uddannelsesinstitutionernes opgave at gå i gang med disse initiativer med det samme. Lovkravet om røgfri skoletid for ungdomsuddannelserne skal således gælde fra sommerferien 2021. Det vil, ligesom i dag, være op til uddannelsesinstitutionerne at beskrive i rygepolitikken, hvilke konsekvenser det skal have at overtræde rygepolitikken.

Derudover opfordrer aftalepartierne til, at man lokalt træffer beslutning om at lade lærere og medarbejdere være omfattet af kravet.

Aftalepartierne er enige om, at voksenuddannelser m.v. ikke skal omfattes af kravet.

Derudover er aftalepartierne enige om at forbyde salg af tobak, e-cigaretter og andre nikotinprodukter på de samme uddannelsesinstitutioner.

5. FORBUD MOD SMAGSSTOFFER I TOBAK OG E-CIGARETTER

Siden juni 2016 har det i Danmark været forbudt at sælge cigaretter og rulletobak med smag af frugt, lakrids, vanilje, slik, alkohol eller anden 'kendetegnende aroma'. I en overgangsperiode har tilsat smag af mentol været tilladt, men fra den 20. maj 2020 bliver mentol også forbudt. Smagsstoffer er ifølge Sundhedsstyrelsen en ledende årsag til, at unge prøver tobaksprodukter eller e-cigaretter, og samtidig viser undersøgelser, at de unge har en opfattelse af, at e-cigaretter med eksempelvis smag af frugt er mindre sundhedsskadelige end e-cigaretter med smag af tobak.

FORBUD MOD KENDETEGNENDE AROMAER

Aftalepartierne er enige om, at smage, der kan lokke børn og unge til at bruge tobaksvarer og e-cigaretter, skal forbydes. Der skal være forbud mod at sælge e-cigaretter, e-væsker og smagsstoffer til brug i e-cigaretter med kendetegnende aromaer¹ andre end tobakssmag og mentolsmag.

Det samme skal gælde de tobaksvarer, herunder tyggetobak, der ikke i forvejen er omfattet af forbud mod kendetegnende aromaer. Dog undtages pibetobak og cigarer. Hermed gælder, at fx tyggetobak kun må sælges med mentol- og tobakssmag.

¹ Kendetegnende aroma: En fremtrædende duft eller smag af andet end tobak, som er resultatet af et tilsætningsstof eller en kombination af tilsætningsstoffer, herunder frugt, krydderier, urter, alkohol, slik, mentol eller vanilje, og som duftes eller smages før eller under forbruget af tobaksvarer, e-cigaretten eller nikotinproduktet.

6. REGULERING AF NIKOTINPRODUKTER

Børn og unge skal ikke indtage nikotin. Nikotinprodukter er skadelige i sig selv – særligt for børn og unge, og afhængigheden af nikotin kan føre til forbrug af mere skadelige produkter, fx cigaretter. Derfor skal børn og unge ikke fristes af nikotinprodukter.

HARMONISERING AF REGLER MELLEML TOBAK, E-CIGARETTER OG NIKOTINPRODUKTER

Aftalepartierne er enige om, at nikotinprodukter, herunder bl.a. de såkaldte ”nikotinposer”, omfattes af samme regulering som tobaksvarer, hvad angår reklameregler, aldersgrænse m.v., ligesom der skal advarselstekster på pakkerne på linje med dem, der findes på e-cigaretter. Nikotinprodukter omfattes ikke af forbuddet mod kendetegnende aromaer.

Aftalepartierne er enige om at følge udviklingen af forbruget af nikotinprodukterne og på baggrund heraf overveje yderligere regulering.

7. STYRKET ALDERSKONTROL OG STRENGERE STRAF

Det er forbudt at sælge tobaksvarer og e-cigaretter m.v. til børn under 18 år. Den, der erhvervsmæssigt sælger tobaksvarer, skal kræve fremvisning af gyldig billedlegitimation, hvis sælgeren er i tvivl om, at kunden er fyldt 18 år. Aftalepartierne er enige om, at myndighederne skal have de bedste muligheder for at håndhæve aldersgrænsen for salg af tobak, e-cigaretter og andre nikotinprodukter.

ALDERSKONTROL PÅ INTERNETTET: KRAV OM EFFEKTIV KONTROL

Der er i dag krav om, at sælgere af tobak og e-cigaretter på internettet driver et alderskontrollsystem, men der er ikke nærmere krav til dette system. Aftalepartierne er enige om, at der skal stilles krav til forhandlerne om at sikre et system, der effektivt verificerer køberens alder – fx via Nem ID. Aftalepartierne er enige om, at det skal sikres, at forhandlerne har tilgængelige løsninger, før kravet sættes i kraft.

ALDERSKONTROL I FYSISKE BUTIKKER

Aftalepartierne bakker op om alle initiativer, der kan være med til at sikre en effektiv håndhævelse af gældende aldersgrænse for salg af tobaksvarer og e-cigaretter m.v. Derfor er aftalepartierne også enige om at opfordre detailhandlen evt. i samarbejde med andre til at afsøge mulighederne for ibrugtagen af nye metoder, herunder digitale, til at understøtte alderskontrollen i butikkerne.

Aftalepartierne indskærper samtidig butikkernes ansvar for at sikre, at der ikke sælges til mindreårige. Butikkerne skal tjekke ID, hvis der er den mindste tvivl om, hvorvidt kunden er over 18 år. Og vil man købe tobak m.v., må man være indstillet på at vise ID – også længe efter sin 18 års fødselsdag.

Aftalepartierne er enige om at holde øje med udviklingen og følge op på, om der er behov for yderligere tiltag for at sikre, at børn og unge under 18 år ikke har adgang til at købe tobaksvarer m.v.

HÅRDERE STRAF FOR SALG TIL MINDREÅRIGE

De vejledende strafniveauer for salg af tobak eller alkohol til børn og unge under 18 er bøder på 10.000, 20.000 og 40.000 kr. henholdsvis første, anden og tredje gang aldersgrænsen overtrædes. Tredje gang kan der endvidere ske frakendelse af retten til at sælge tobak for en periode.

Aftalepartierne er enige om, at bøden bør være på 25.000 kr. allerede ved første forseelse, derefter 40.000. Ved tredje overtrædelse skal forhandleren kunne frakendes retten til at sælge tobak i første omgang for seks måneder.

8. VANDPIBER

Røg fra vandpiber indeholder mange af de samme sundhedsskadelige stoffer, som der findes i cigaretrøg, og vandpiberygning medfører mange af de sundhedsskadelige effekter som ses ved cigaretrygning, fx en række kræftsygdomme og KOL. Som med e-cigaretter kan de forskellige smage lokke nye rygere til. Samtidig opstår der kulturer omkring vandpiberygning, som også kan lokke flere unge rygere til – selvom vandpibecaféer også er underlagt rygelovens regler.

STRAMMERE REGLER OG HÅRDERE STRAF

Derfor vil aftalepartierne forbyde kendetegnede aromaer i vandpibetobakken i lighed med e-cigaretter m.v. og skærpe straffen for overtrædelse af rygeloven ved at fordoble bøderne. Det vil dermed koste vandpibecaféerne 10.000 kr., første gang de overtræder loven, 20.000 kr. anden gang og 40.000 kr. tredje gang.

9. HJÆLP TIL RYGESTOP

Udlevering af rygestopmedicin i forbindelse med kommunale rygestoptilbud kan være et effektivt redskab til at hjælpe ikke mindst udsatte grupper til rygestop. I dag kræver dette, at kommunerne søger dispensation hos Lægemiddelstyrelsen, hvilket gør det mere besværligt at anvende dette redskab.

RYGESTOPMEDICIN: LETTERE ADGANG

Aftalepartierne er enige om at fjerne dispensationskravet, så alle kommuner har adgang til at udlevere rygestopmedicin i forbindelse med rygestoptilbud til nærmere definerede grupper.

DEFINITIONER:

I denne anvendes begreberne tobaksvarer, e-cigaretter og nikotinprodukter som fællesbetegnelser for en række produkter. Når de tre begreber anvendes, dækker de i aftalen over følgende produkter:

TOBAKSVARER:

- Produkter, som kan anvendes, og som helt eller delvis består eller er fremstillet af tobak, uanset om tobakken er genetisk modificeret.
- Varer, der fortrinsvis benyttes i forbindelse med tobaksrygning
- Urtebaserede rygeprodukter.

Omfatter ikke askebægere, lightere, tændstikker m.v.

ELEKTRONISKE CIGARETTER:

- Elektroniske cigaretter med og uden nikotin
- E-væsker med og uden nikotin
- Genopfyldningsbeholdere med og uden nikotin

NIKOTINPRODUKTER:

- Produkter med nikotin, som ikke er godkendte lægemidler, e-cigaretter eller nikotin- og e-væsker .